

ÇAĞDAŞ KIBRIS TÜRK EDEBİYATI İÇİNDE OSMAN TÜRKAY ŞİİRİNİN EVRENSEL BOYUTLARI

Prof.Dr. Metin KARADAĞ
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Dekanı

- A. Çağdaş Kıbrıs Türk Şiirine Genel Bir Bakış:** Başta coğrafi yakınlık olmak üzere çeşitli siyasal ve kültürel sebeplerden dolayı Türkiye'den en çok etkilenen dış Türkler arasında Kıbrıslılar gelmektedir. Adada çağdaş şiirin başlangıcı, ulusalcı kuruluş ve düşüncelerin dizgeselleştiği 1940'lı yıllara kadar indirgenmektedir. 1943 yılında Lefkoşa'da yayımlanan ilk şiir seçkisi Çığ, çağdaş Kıbrıs Türk şiirinin ilk örneklerini sergilemiştir. O kuşağın şairleri genellikle Türkiye'deki heceli şiirin etkisindedirler. Urkiye Mine Balman, İlkay Adalı, Kutlu Adalı, Mustafa İzzet Adiloğlu, Feriha Altıok, Neriman Cahit, Taner Fikret Baybars, Cumhuriyet ve Orbay Deliceirmak'lar, Fikret Demirağ, Bener Hakkı Hakeri ilk dönemlerin önde gelen adları olurken heceden ayrılarak çağdaş Türkiye şiirinin açılımlarından oylumlu bir biçimde etkilenen Batı şiirini de izleyen bir kuşak duyarlı dizelerin sahipleri oldular. Mehmet Kansu, Mehmet Levent, Pembe Marmara, Oktay Öksüzöğlü, Erdoğan Saraçoğlu, Mehmet / Neşe ve Özker Yaşın'lar ve diğerleri özgün bir şiir oluşturma çabası içinde oldular. Kıbrıslı bir araştırmacı olan **Tamer Öncül**'ün çağdaş Kıbrıs Türk şiiri üzerindeki değerlendirmeleri, o şiiri özümlemiş bir yaklaşımın izlerini taşır:

"Bu gün bakıldığında, ortada çağdaş bir şiir haritası olduğunu görmek olasıdır. Herhangi bir sınıflandırma, kuşak ayrıştırması içine girmese de; bireylerden (teker teker şairlerden) hareketle oluşmuş; farklı şiirsel eğilimlerin birbirine fazlaca eklenmeden (birbirini belirgin olarak etkilemeyen-beslemeyen) aynı düzlemde varolduğu bir şiir haritası bu. Birşeylerin (birilerinin) taklidi olmayan; ayakları bu coğrafyaya basan, kültürel hamurlarının ayırdına varmış; kendi toplumlarını ve insanlığı anlamaya - anlamlandırmaya yönelmiş-; kendi şiirlerini kurarken, genç bir edebiyatı da kuran şairlerin oluşturduğu bir şiir coğrafyası. Ancak şunu hemen vurgulamakta yarar var ki, kendi poetikasını kurabilmiş, bilinçli, süregen üretim yapabilen şairlerin sayısı oldukça az. "Kıbrıs Türk Şiiri" isimlendirmesini yaparken iki kere düşünmemizin başlıca nedenlerinden biri de bu gerçekliktir zaten.

Sonuç olarak denilebilir ki, Çağdaş Kıbrıs Türk Şiiri, "Türk dilini kullanan, Akdenizli bir şiiirdir." Ona kişilik-kimlik kazandıran temel unsur da, O'nun Türkçe şiir coğrafyasındaki özgün yerini sağlayan da bu özelliği ve yapısıdır kuşkusuz. Yüzü karaya bakan, asık suratlı bir şiir değildir. Yüksek sesle bağırarak yerine, lirik masallar anlatmayı yeğler. Mitolojik öykülemenin çağdaş bir versiyonudur da diyebiliriz buna."

Belirli bir tutarlılığın gözle görülür bir düzeye geldiği Kıbrıs Türk şiirinde çevresel çizgiyi kırarak evrensel ufuklara yelken açan şair ise, Akdeniz kültür mozaigini Avrupa-Ortadoğu ekseninde farklı dizelerle yansıtan **Osman Türkay**'dir.

B. Osman Türkay'ın Yaşam Özeti: 16 Şubat 1927'de Girne yakınlarındaki Kazafana köyünde doğan Türkay, Orta öğrenimini adada bir İngiliz okulunda tamamladıktan sonra, Adana, Erzurum'da çeşitli görevlerde bulunur. Londra'da gazetecilik Bölümünden (1955); daha sonra da Ekonomik Bilimler Okulu Felsefe Bölümünden 1958 yılında mezun olmuştur. Bu yıllar Türkay'ın kültürel ve sanatsal birikimlerinin yoğunlaştığı süreçtir. Dünya klasiklerini, dünya şiirini, felsefeyi, dramayı titizlikle inceledi. 1958 sonlarında Kıbrıs'a döner. Bozkurt gazetesinin Siyaset-Kültür-Sanat bölümlerini yönetir. İki arkadaşıyla **Besparmak** ve **Uyarı** adlı edebiyat dergilerini yayımlar. İlk kitabı **7 Telli** 1959 yılında çıkar. Türkiye'de ve yurtdışında büyük ilgi görür. İleride değineceğimiz "**Uzay Şairi**" kimliği bu kitapla ortaya çıkar. Başta Yeditepe olmak üzere Türkiye'deki Varlık, Varlık Yıllığı, Cep Dergisi, Türk Dili, Yeditepe, Yelken, Denge, Sesimiz gibi dergilerde yazıları, şiirleri yayımlanır. 1961 sonlarında Londra'ya döner. Bu yıllardan yetmişlere kadarki yılları da kapsayan süreçte Amerika, Avrupa, Uzakdoğu, Ortadoğu gezilerine çıkar. Dünya şiir derneklerinin çeşitli çalışmalarına katılır. Uluslararası PEN, Ulusal Gazeteciler Sendikası, Londra Şiir Derneği, Kıtalararası Şiir Derneği gibi birçok önde gelen uluslararası kurumların üyesi olur. Önemli biyografi kaynaklarında genişçe ele alınır. Türkçe'ye çevirdiği ünlü şairler arasında çokça etkilendiği T.S. Elliot, Ezra Pound, Dylon Thomas, Neruda, Mayakovski önde gelir. Türkay'ın şiirleri otuzun üzerinde dile çevrilmiştir. 1979'da Hindistan World Üniversitesi tarafından kendisine Edebiyat Doktoru ünvanı verilir. The World Academy of Arts and Culture, 1979 yılında Türkay'a "şiirdeki mükemmelliği için" Uluslararası Ozanlar Sultanı (Poet Laureate) ünvanını verir. Evrensel kapsamda sayısız şiir ödülü alan Türkay, 1988 yılında Variations adlı kitabından dolayı World Poetry Society Intercontinental tarafından Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday gösterilir. Aynı adaylık 1990 yılında tekrarlanır. Türkiye'de de 1991 Yunus Emre Sevgi- Barış- Hoşgörü Özel ödülünü, 1999'da Türkiye Kültür Bakanlığı'nın Türk Dili'ne Hizmet Ödülünü alır.

Sağlık nedenleriyle 2000 yılında devlet tarafından Kıbrıs'a getirilir. Tüm uğraşlara karşın koca şair, 22 Ocak 2001 sabahı vefat eder. Son sözü, şiirinin hülasası gibidir: "*Yine geleceğim!* Doğup büyüdüğü ve asıl adı Kazafana iken şairin adına izafeten Ozanköy olarak değiştirilen köyde defnedilir.

"Kıbrıslı Türk Kemalist aydınların kimliği, bir tek Türkiye'nin değil, İngiltere'nin de etkisiyle biçimlendi. Osman Türkay, hem siyasal, hem edebi kimliğiyle ve tabii iki-dilliliğiyle bu etkileşimleri yansıtır. Türkçe ya da İngilizce yazdığı şiirleri, öbür diline yine kendisi çevirir, belki daha doğru bir deyişle yeniden yazar. (...) Osman Türkay, kendi kendinin şiir metropolü olmayan küçük Kıbrıs ülkesinin ve dili Türkçe (...) Kıbrıslı Türk toplumunun, farklı ulusal kimlikler arasındaki gel-gitinin ibresi gibidir." (Yaşın 39)

C. O. Türkay'ın Eserleri:

1. Osman Türkay'ın kitapları

1. Yedi Telli, Beşparmak Yayınları, Lefkoşa, 1959.
2. Uyurgezer, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1969.
3. Beethoven'de Aydınlığa Uyanmak, Yeditepe Yayınları, İstanbul 1970.
4. Evrenin Düşünce Gezgin, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1972.
5. Kıyamet Günü Gözlemcileri, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1975
6. Beethoven and Other Poems (English Version), Hub Publications Ltd. Athenneum Books, London, 1978
7. Poetry Türkay, A Special Issue of Poet, India, Madras, May 1982.
8. Variations, Poets Press, India, 1986.
9. Symphonies for the World., Oxford University Press, Printing House, Oxford 1989.
10. Şeçme Şiirler, T C Kültür Bakanlığı, Ankara, 1990.
11. Edebiyat, Eleştiri ve Dil Üstüne Düşünceler, K.K.T.C Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.
12. Poetry Türkay and Epitaphs for a Dying World, A special issue of the magazine International Poets, Madras, India, 1995.
13. Ölümsüzlük Acısı (Oyun), K.K.T.C Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.
14. Piramit Üçlüsü (Oyun), K.K.T.C Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.
15. Roaming About Universe, The Pentland Press, Usa, 1998.
16. Cosmorama, The Pentland Press, Usa, 1999.

2. Yabancı dilde yayımlanan kitapları

1. Osman Türkay's Pomes, translated into Chinese by Prof. Ka Sang and Prof. Yu Chang Xia, Poetry World, Hong Kong.
2. Havets Ljus, translated by Bengt Liljenberg and Jitka Forlag Kolibri AB, Malmö, 1989, Sweden.
3. Lumea Kui Sengül Atomul, translated by Prof. Ion Arion, Litera Press, Bucharest, Romania, 1993.
4. Sa Te Trezesti Lumina in Beethiven, Editura Polidor? Bucharest 1993.
5. Cel Ce Prin Somn Cultreierand Si Alte Poeme, Editura Polider, Bucharest, Romania 1994.
6. Selected Poems, Poetry Publishing Press, Moscow 1993, Russia
7. Vselenskiya Strawstviya, Pen Writers section of the Blitz Press, St. Petersburg. Russian Federation. 1998.
8. Namesicnik, translation by Ludek Hrebicek, Tvorba Publication, Praha Czech Republic, 1989.
9. The Leaves of Love (translated from Turkish and published in Great Britain, in 1975).
10. O World Stop Rolling (translated from Turkish and published in Great Britain in 1972).
11. Selected Poems of T.S. Eliot, translated and published by Yeditepe Press, İstanbul, 1965.
- 12.

3. Hazırladığı Antolojiler

1. Modern Poetry In Translation, Özel Türk Şiiri Sayısı, (Taner Baybars ile) Londra, 1972
2. Avrupa Şiiri Antolojisi'nin Türk Şiiri Bölümü, Madras, 1982.
3. Dünya Şiir Antolojisinin Kıbrıs Türk Şiiri Bölümü 1990.

4. Çevirileri

T.S.Eliot, Seçme Şiirler, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 1965

O World Stop Rolling, (Türkçeden İngilizceye) Stephenson and Sons Ltd. Press, 1972

The Leaves of Love, (Türkçeden İngilizceye), T. Lyon and Co. Press, Liverpool, 1976

(Not: Bu liste Öznur, Şevket- Tuncay Özdoğanoglu: Uzay Çağı Ozanı Osman Türkay, Lefkoşa 2003 ad ve künyeli kaynaktan alınmıştır).

- D. Osman Türkay'ın Şiir anlayışı:** O.Türkay, dizelerinin dışında Türkiye, KKTC ve İngiltere'de yayımladığı çeşitli yazılarla poetikası hakkında belirgin veriler ortaya koymuştur. O'nun *Edebiyat, Eleştiri ve Dil Üstüne Düşünceler* (Lefkoşa 1993) adlı kitabındaki 37 (+1) yazı, şiir serüveninin tüm oylumlarını sergilemiştir. *Julien Huxley*'in *Vahiysiz Din* ile *Lewis Mumford*'un *İnsanlığın Değişimi* adlı yapıtlarından çok etkilenen Türkay'ın Aristo'dan başlayıp Bacon, Decartes, T.S.Eliot'la gelişen; çağa damgalarını vuran Giorgi Lukacs, Gramsci, Goldman, T.Eaghton gibi kuramcılarla olgunluğa ulaşan bir alt yapı birikimi dikkat çekmektedir. Edebiyat konusunda "*dili araç olarak kullanıp bir şey anlatan; anlattığı şeyi de güzel anlatan sanattır*" tanımını getiren Türkay, edebiyatçının biçim kurmak, biçim yaratmak çabası içinde olduğuna inanır. Anlambilim bakımından 1. Sözdizimi yoluyla anlamı kurmak. 2. Her sözcüğün ve kavramın imgesel değeri; Sesbilim bakımından ise 1. Ritm yoluyla ses ögesini kurmak. 2. Her hecenin özel ses niteliği ölçütlerini ön plana alan Türkay "esin" konusunda ise: "...bunu saptamak, yargılamak, öteki nitelikler yanında, buna bir değer ölçüsü biçmek için birtakım ussal ilkelere başvurmak gerekir. Eleştiri de bu noktadan başlar" görüşündedir. (Türkay 121)

Edebiyat alanında yaratma gücü, hoşlanma gücü ve eleştirme gücü altındaki yönlendiricilerin egemenliğinden söz eden Türkay sanatın üç temel özgürlüğünü savunur: "1. Sanatın, sanat olarak özgürlüğü: Amaç ve erek: Yani Nesnel özgürlük; 2. Sanatçının, sanatçı olarak yaratma özgürlüğü: Öznel özgürlük; 3. Okuyucunun seçme ve okuma özgürlüğü" (265)

Türkay'ın şiirlerindeki sosyal dokuyu oluşturan görüşleri, evrenselliğe ve başkaldırıya giden yolun temel taşlarıdır. Ekonomik ve teknikbilimsel ergi elinde tutan beş-on ülkenin dünyanın geride kalanına hükümlerini kahredici bir eşitsizlik olarak görür. Sanatçı ve şairlerin konumları da bu ezici görüntünün etkisi altındadır: "*Ekonomik güçlenme ve yayılma, başdöndürücü teknikbilimsel gelişme, nüfus patlayışları, bunlara koşut olarak değişen ve gelişen eğlence, haberleşme, eğitim, kültür ve sanat ihtiyaçları ve bunları kurup, düzenleyip yöneten kişilerle kuruluşları uygar dünyanın sesini, sözünü, düşüncesini, sanatını kendi ekonomik gücü ve tekeline alan devler haline getirmiştir. Büyüyen devler, daha küçükleri yuttukça, tekel zincirinin halkaları da daralmaktadır. Böyle bir durumda yoksul, gelişmemiş, ekonomik bakımdan güçsüz ülkelerin kendi yazgılarına bırakılmış yazarlarının ve sanatçılarının uluslararası alanda ne gibi bir başarı şansı olabilir?*" (240)

Şairin günümüz dünyasında giderek güç kazanan salt politik, ideolojik egemenliği ele geçirmekle kalmayıp dilediği kültürü başat kılan medya konusundaki görüşleri de berrak bir gerçekçiliğin yansıması ve şiirinin alt yapısı

niteliğindedir: “..amacım bugün uygar dünyada, Türkçeye iletim olarak çevirebileceğimiz bir communication ejderi olduğunu ve bu ejderin tiyatrodan tutunuz da, televizyona kadar, bütün yansıtıcı araçları pençesi altında tuttuğunu belirtmektir. Ejderi yönetenler beş-on, çok çok yirmi kişidir. Bunlar halk yığınlarının psikolojisini her gün kliniklerinden, laboratuvarlarından geçirmektedirler. Sanat ve kültür dünyasına diledikleri gibi biçim vermektedirler. Ejderin canı paraya dayalı olduğu için, bütün davranışlarında bir kazanç ve özdeksellik kokusu sezilir.

Ekonomik bakımdan güçlü, teknikbilimsel bakımdan çok gelişmiş ülkeler ancak ona sözünü geçirebilir. Ötekilerde ancak sömürülecek durum, ya da ortam varsa, onları sömürür.

Yıllar gelir geçer, Batı iletimcileri ve iletim araçları ancak sanat ve edebiyat alanında yirmi-otuz ad üzerinde durur. Bunların üç-beşi Amerikandır, üç beşi Rus'tur, birkaçı İngiliz, Fransız, Alman'dır, birkaçı Japon ya da İtalyan'dır. Birkaçı da Latin Amerikalıdır.

Elbet başka adlar da geçer; ama bunlar bir kez geçer, sonra unutulur. Yeni çağın sanatı ve edebiyatı, yalnız yukarıda andığım yirmi-otuz ada maledilir. Yeni dünyayı onlar kurmuşlardır, yeni dünyanın sanatının ve edebiyatının yaratıcıları yalnız onlardır.” (241)

Günümüzden yıllar önce yazılmış bu satırlarda şimdinin kaskatı gerçekleri yatmaktadır!

Osman Türkay politik literatürün kalıpsal çerçevesine sığmayan bir kişiliktir. Atom, teknoloji, biyoteknolojideki olağanüstü gelişmelerin bireye mutluluklar sunması beklenirken insanlık ailesinin büyük bir kısmının açlık, bilgisizlik ve hastalık pençesinde kıvrınmasını şair duyarlılığı kabullenemez. O'nun isyanı, zamanın seyrinedir. Uzayda kavramlar arıyorsa, ortaya koyduğu taş gibi kaskatı gerçeklerin acımasız gerçekçiliği O'nu bu tür arayışlara itmiştir. İdeolojik sloganlardaki tekdüze çığırtkanlıktansa, çağdaş bir “ütopya”da kimlik bulan postmodern bir mistisizmi kendine önder seçmiştir. Sahnelenen itilmişlerin korunmasına yönelik Batılı girişimleri de, Taymis nehrinin karanlık sularına bakarak oluşturduğu şu şiiriyle eleştirir:

Hep karanlığa karşıydı, yıkıma, kıyııcı alevlei/ Açlığa karşıydı, hastalığa bilgisizliğe/ Işık çocuklarının savaşları:/ Şimdi yer çocukları da, gök çocukları da bizimle./ Taşar ışık ışık yüreklerden,/ Çakar şimşek şimşek uslardan/ Aydınlık tarlalarda tanklara karşı/ Traktörlerle barış çocukları/ Kuzu gibi uysallaşır bölünsüz/ Böleriz uslarımızın incelen turnaklarıyla,/ Bakarsın bir yemyeşil Gronland avcumuzun içinde,/ Dolar evlerimize altın başaklarla, bal gibi meyvalarla/ Anadolu, Hindistan, Sibirya, Büyük Sahra./ Yeni türküler kentlerimizde,/ Yeni görgüler evlerimizde:/ Aldan yeşilden, sarıdan en koyu maviye/ Gezinir evreni renk-renk, ışık-ışık, ses-ses/ Düşlerden gerçeğe fırlayan uzay çocukları./ Şimdi dağ çocukları, deniz çocukları,/ O ışık saçlı güneş çocukları da bizimle!// Uhuslar uluslarla, ülkeler ülkelerle/ Omuz omuza, kucak kucağa, el-ele.

Türkay'ın 1960 tarihli **Evrensel Senfoni** adlı şiiri, göksel izleklerin tomurcuklanmaya başladığı bir dönüm noktası gibidir. Kendine özgü bir dünya olduğunu söyleyerek aydınlık-karanlık ikilemini sürekli dizelere taşıyan; gök,

güneş, yıldız metaforlarıyla yılmadan iç içe kalan bir arayış dikkatimizi çeker. Sevgilisine seslenirken bireysel tutkuların sınırlarını çoktan aşmış sonsuz mutluluğu arayışa çıkmış çağdaş bir mistikle karşılaşırız: *Sen kimsin, nasılsın, nesen/ Ki hâlâ gözbebeklerimde/ Ölümsüz aydınlıklarınla/ Ufuklar boyu gülmedesin?- Sen kimsin? Nesen, neredesin/ Ki hâlâ cankulağımda/ Sevdiğim dünyalardan/ Yankılar vermede sesin?*

Kara toprakla kurgulanmış bir hedefi arayış, sonraki ürünlerde yerini kesin bir biçimde uzay ve gök motif ve izleklerine bırakıyor. Yerkürenin mekânlarından bilinçli bir kaçışın temelinde dünya ahvalinin gidişatını usçu bir açıdan izleyip dizelerinde çokça karşılaştığımız başkaldırı sonrası umut, ufuklara taşınır: *Bu anda/ Ne Hint'te ne Çin'de, ne Maçın'desin./ Bizimkileri öteki dünyalara götüren/ İnsan yapısı kürenin içindedir...Eriklerin serpe serpe salkım saçak/ Güneşe aydınlık çiçekler açtığını/ Kalbin çelik, kafan çelik/ Vücudun tepeden turnağa çelik/ Bir atom nüvesi içinde/ Nasıl dönerse elektronlar/ Sen de öyle bir yol/ Döndün masanın etrafında.*

Postmodern bir anlayışla çizilen panoramanın vardığı noktada, **Güneş Mitolojistleri**'ni kışkıracak bir metafora ulaşır: *Aklın ulaşılmaz sonsuzluğunda/ Güneşe yakın kaleleri/ Şimşekli kafalar devirir.*

Şair, dizelerinde çokça ele aldığı “uzay çağı” hakkındaki görüşlerini kendisiyle yapılan bir söyleşi de şöyle açıklıyor: *“Bu çağın nükleer yıkım tehlikesi, açlık, nüfus patlamaları, çevre kirlenmeleri, tedhiş –ki günün birinde nükleer tehdişe dönüşebilir-, doğal kaynakların tükenişi, para ve ruh bunalımları gibi görkemli sorunları vardır. Bunların bilincine vardktan sonra, bir uzay çağı mistiği gibi yazmaya ve düşünmeye başladım. Bu mistisizm, yani gizemcilik, ‘bazen merkeze yaklaşan, bazan merkezden uzaklaşan, bu insan gücü, insan yapısı teknoloji ile fethedilebilir ve denetlenebilir bir duruma gelmekte olan evrenin üzerimize zorladığı kısıtlamaların üstünden aşmamızı sağlamaktadır. Geçmişte sayısız büyük Asya gizemcileri vardı. Benim kanımca şiirin geleceği gizemcilikten başka bir şey olmayacaktır.”* (Öznur-Özdoğanolu 114)

Şiir vadisinde yolları zaman zaman kesişen iki eski dosttan biri olan **S. Talat Halman**, şairi değerlendirdiği bir yazısında; *“Türkey, insan hayatının iyonlarını bir araya getiren ve onları şiirin ve bilgeliğin süzgecinden geçiren geniş kapsamlı görüşlere sahiptir. Şiirleri mitolojik yaratıklarla, makinelere ve robotlara kesin bir kontrast çizen Pegasus, Prometheus, Jupiter, Ulysses, Afrodite, Buda, Homerus, Sokrat, Mevlânâ, Beethoven, Darwin gibi tarihin büyük kişileriyle doludur. Şiirsel coğrafyası ise Trinidad'dan Sibiryaya'ya; Büyük Sahra'dan, Finlandiya'ya; Grönland'dan Akropolis'e kadar uzanır.”* Diyerek Türkey'in uzamsal boyutuna açıklık getirir. (Halman/Öznur-Özdoğanolu 82)

Türk Edebiyatı'nda uzay çağı ile ilgili şiirlerin daha önce de yazıldığını söyleyen **Muzaffer Uyguner**, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın insanoğlunun aya ayak basması ve uzayı ele geçirmesini ele alan **Aylam** adlı destandan söz ederek Osman Türkey'in bu alandaki ürünlerini irdelemiş Öz-Evren, Karşı-Karşı Evren, Karşı-Öz-Salt Evren formülünde biçimlenen şiirleri bilimin aydınlığındaki üretim niteliğini öne sürmüştür. Ama uzay çağının gelişmeleri, makinelerin susmayan senfonileri, insanı yarattığı canavarın tutsağı haline getirmiştir. *Elektronik bir beynin bölümleri, dizgeleri, sinir hücreleri/ Gözleri varlığı inceleyen korkunç*

radar/- Bir çelik-beton ormanı upuzun, geniş/ Yeraltı kentleri ta açık denizlerin dibine değin/ Yapılar yükselir her dönemeçte dağ-dağ”.

Çelikten sınırların, elektron duyguların egemen olduğu çağın birey çatışmalarındaki kanlı ringi olan kentler, artık şairin gözünde suçlu koltuğunun değişmez abonesidir: *Ey kent, ey bu gölgeleri hortlatan yampiri çağ/ Şu yasa tanımaz yargıçlar önünde/sizi açıkça suçluyorum.*(Uyguner/ Öznur-Özdoğanoglu 92)

Osman Türkay şiirinin dünyayı çıkış noktası alan, gökyüzünde özgürce yelken açan derin soluğu, tüm insanlığı konuşur. Bir ayağı bilimin, usun emrinde yeryüzünün ezikleri arasındayken, bir ayağıyla asumana uzanır. Super Nova takım yıldızlarını mekân tutar; kendince uydurduğu Ostür, Savkusar, Arıngün vs. gibi güneş sistemlerinden Kosarsonotlar gibi duymadığımız gökyüzü kişilerini dizelere taşır. Sanki teknoloji çağının karmaşasıyla, karmaşık bir imgeler evrenin yarışını duyumsatmak istemektedir bize: *İnsanı üstün kıldın/ Biliminle yarattın üstün insan katlarını/ İçimizdeki dişlek canavarı büyüttün/ Ürettin daha çok hayvansal bir kökü/ Özümüzü, benliğimizi değiştirmeden/ Zavallı gezegen uçuyor bir boşluğa kül...*

O, insanı çözümleyeci dizelerinde çağla açık bir hesaplaşmanın keskin hatlarını sergilemekten çekinmez. Çağ ötesi, uzak gelecekler ne getirecektir 2000'ler..hatta 2500'ler: *Durup bir göz atarım balıklara/ Salt bakmış olmak için/ Bir bulut görünüyor ay ışığında/ Belli ki 2000 yılı.../ Bir ışık parçası titreşir ufukta;/ Derim: Uçak gemisidir yüzen ada!/ Üstüme çevrilir birden savaş başlıklı füzeleri/ der ki: 2500 yılında düşünen insan!/ İşte o an beni konuşan sularda kıyamet kopar.../ Kentin sokaklarında gölge olan kim?/ Dünyamız nereye göçmüş,/ Bu yer bizim gezegenimiz değil...*

Tüm evreni (kozmos) insanlığın gerçek anası olarak gören Osman Türkay, kimi şiirlerinde “iç uzay” kavramını oluşturmakta; bazı şiirlerinin de “aklı yoluyla gezegenlerarası alınan ileti, sinyal ve diyalogların ruhsal bakımdan deşifre edilmesinden başka bir şey olmadığını söylemektedir” (Fröydarlund/Öznur-Özdoğanoglu 69)

Osman Türkay'ın doğup büyüdüğü topraklar efsanelerin, mitlerin buram buram koktuğu, masal ve hikâyelerin kol gezdiği; doğa yapısı ile insana “burada şiirden başka iş işlenmez” denilecek bir romantik-tarihsel panoramayı saklar bağrında. Akdeniz'in suyla temellenmiş duyarlı havası, yaşanmış-yitmiş nice uygarlıkların kalıntıları yürek sızıntıları halinde can bulur Türkay şiirinde. Masalları, mitolojiyi, efsanelerin sarıp sarmalayan evrenini de iyi belleyen şair, “Tüm kâinat insanlığın gerçek vatanıdır” derken, bahşedilmiş coğrafyaya borcunu öder gibidir. Hintli iki önemli şair-düşünür, evrenselliği açısından Türkay'ın “Türkay, üslup bakımından Miltonik, düşünce bakımından Blake'ci, kusursuzluk bakımından Tagor'cu bir ozandır” derlerken bireyin iç ve ruhsal gereksinimleri ile bilim ve iç uzay vizyonunun birleşkesinden söz ederler.(Öznur-Özdoğanoglu 65)

Türkay'ın şiiri üzerine bir araştırma yapan Robert Little'ın aşağıdaki gözleme dayalı saptamaları dikkat çekicidir: “Dünyanın ilk uzay çağı ozanı olarak alkışlanan adamın hiç değilse kolay anlaşılacak bir sözcük kuyumcusu olmadığı; şiirde incelmemişler, derinleşmemişler için söz etmediği rahatlıkla

söylenebilir. Kulakta kolay bir uyum yaratan Tennyson'un ölçülü ses oyunlarından; Byron ya da Shelley'nin kırsal, saf, sevimli, romantik, ve kösnül düşünce ve sayıklamalarından kaçınan Türkay'ın eşsiz üslubu bir tür hızlı top mermisidir; sonsuzluklara, sonsuz karşıtlıklara doğru akli genişleten yolculuktur; aşkın bazı protoplazmik başkalıklar denizi üzerinden silindir gibi geçen bir akıl gemisidir. Anlaşılabilen, kimliği ortaya konulabilen ne biçimler vardır bu şiirlerde; hatta ne de Kafka'ya özgü rastgele bir kelime senfonisinin çirkin sesleri...Okuyucu baştan sona dek tüm ruhsal ve coşkusal deneyleri aklın gözüyle izleyebilir." (Little/Öznur-Özdoğanoglu 62)

Şiiri "ruhî ve aklî deneylerimizin; aydınlanma durumlarımızın yüksek seviyede düzenlenmesi, bir disiplin içine sokulmasıdır" diye tanımlayan küçük adanın büyük şairinin dile, edebiyata, özünde şiire verdiği yoğun emeği onun dizeleriyle selamlıyorum:

**"Esirgeyen bağışlayan Tanrı adıyla
"Yeryüzüne güneşten bakıyorum
"Ve yıldızları bir salkım üzüm gibi koparıp
"Şarlatanların başına fırlatıyorum" (7 Telli'den)**

Yararlanılan –Kaynaklar:

- Yaşın, Mehmet: Kıbrıslı Türk Şiiri Antolojisi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1994.
Kıbrıs Türk Edebiyat Başlangıçtan Bugüne, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı yayını, Lefkoşa 1989.
Serdar, Gülgün: Şairlerimiz Şiirlerimiz, Geçmişten Günümüze Kıbrıs Türk Şiiri, Lefkoşa 2002.
Öznur, Şevket- Tuncay Özdoğanoglu: Uzay Çağı Ozanı Osman Türkay, Lefkoşa 2003.
(Bu çalışmada yer alan ve yararlanılan yazılar:
Talat Halman: Uzay Çağında Bir Spartaküs, s. 81-82.
Muzaffer Uyguner: Evrenin Düşünde Gezgini, s. 87.
Robert Little: Bir Uzay Çağı Ozanı ve Evrensel Düşsever, s. 62.-64.
Krishna Srivinas- A. Padmanaban: Kozmik Bir Yolcu Dünya Çapında Bir Şair, s. 65-66

Osman Türkay'ın yapıtları:

- Edebiyat, Eleştiri ve Dil Üstüne Düşünceler: KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı yayını, Lefkoşa 1993.
Ölümsüzlük Acısı, KKTC ME ve Kültür Bakanlığı yayını, Lefkoşa 1999.